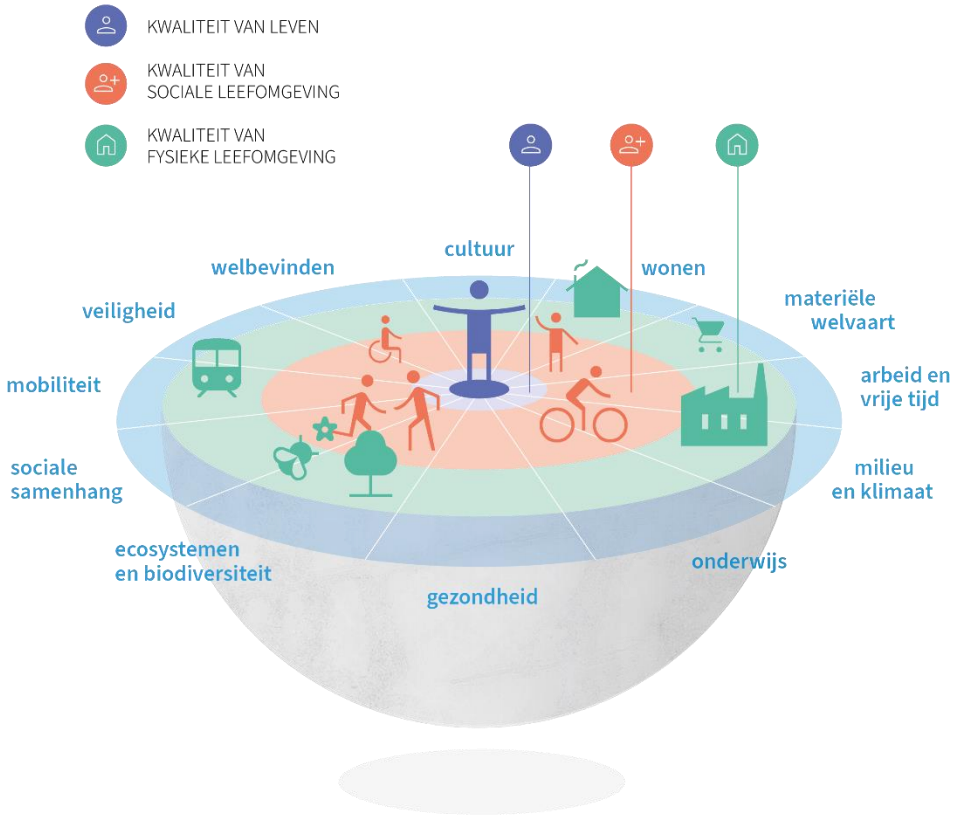

Regioprofiel Zuidoost Friesland

Jonna Kroeze, Bianca Koomen & Imke Smulders

Agenda

- Korte introductie Het PON & Telos
- Hoe meten we brede welvaart?
- Het Regiokompas van Zuidoost-Friesland
  - vergelijking met het Nederlands gemiddelde
  - ontwikkeling in de tijd
  - brede welvaart op gemeenteniveau
  - inzoomen op de 12 thema's

Het PON & Telos

- Verbetert maatschappelijke besluitvorming
- 35 medewerkers
- Sociale onderneming (stichting)
- Verbindt wetenschap met praktijk en beleid
- Geeft kennis een gezicht
- Duurzame ontwikkeling/kwaliteit van samenleven

- In Nederland: overheden, banken, corporaties, zorg- en welzijn, etc.
- Allerlei vormen van onderzoek
- Academische werkplaatsen:
  - Publieke gezondheid (met GGD's en RIVM)
  - Brede welvaart in de regio

Tilburg University

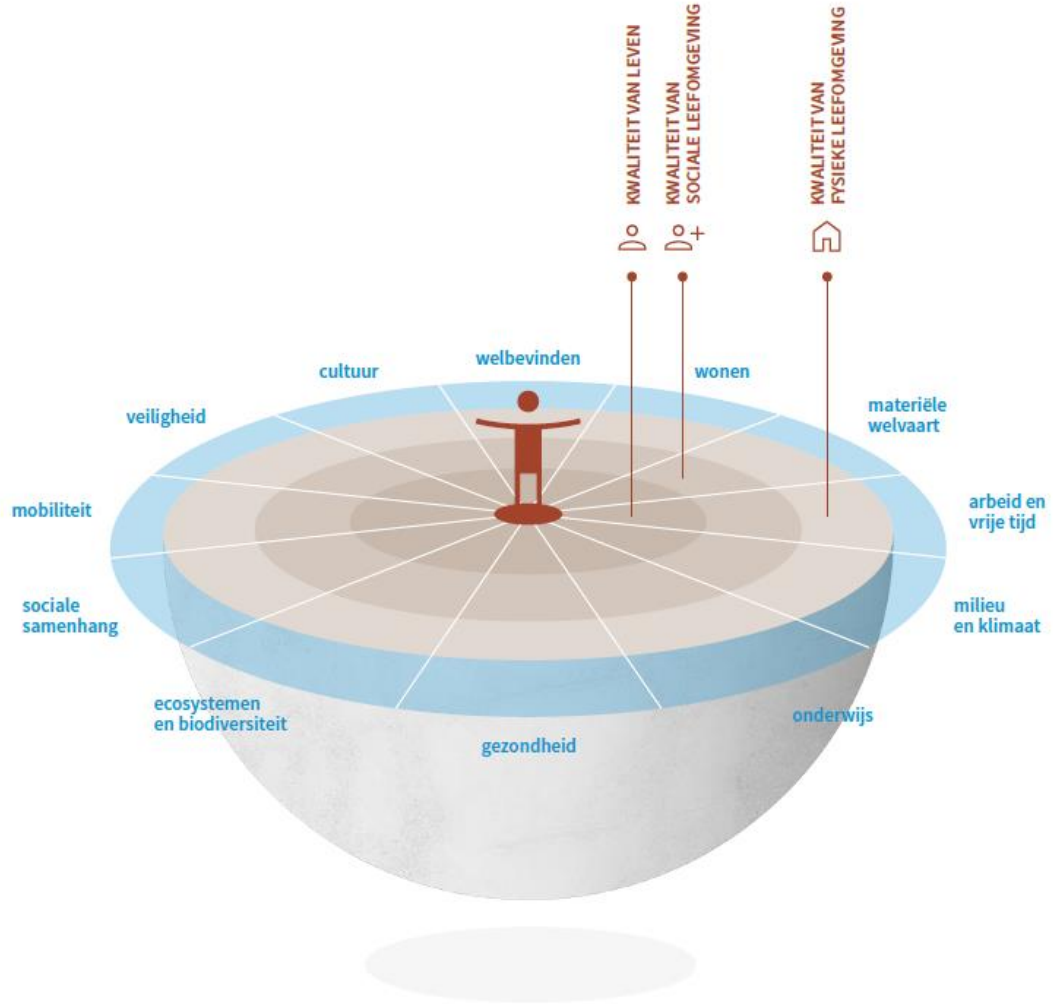
Official Partner Tilburg University

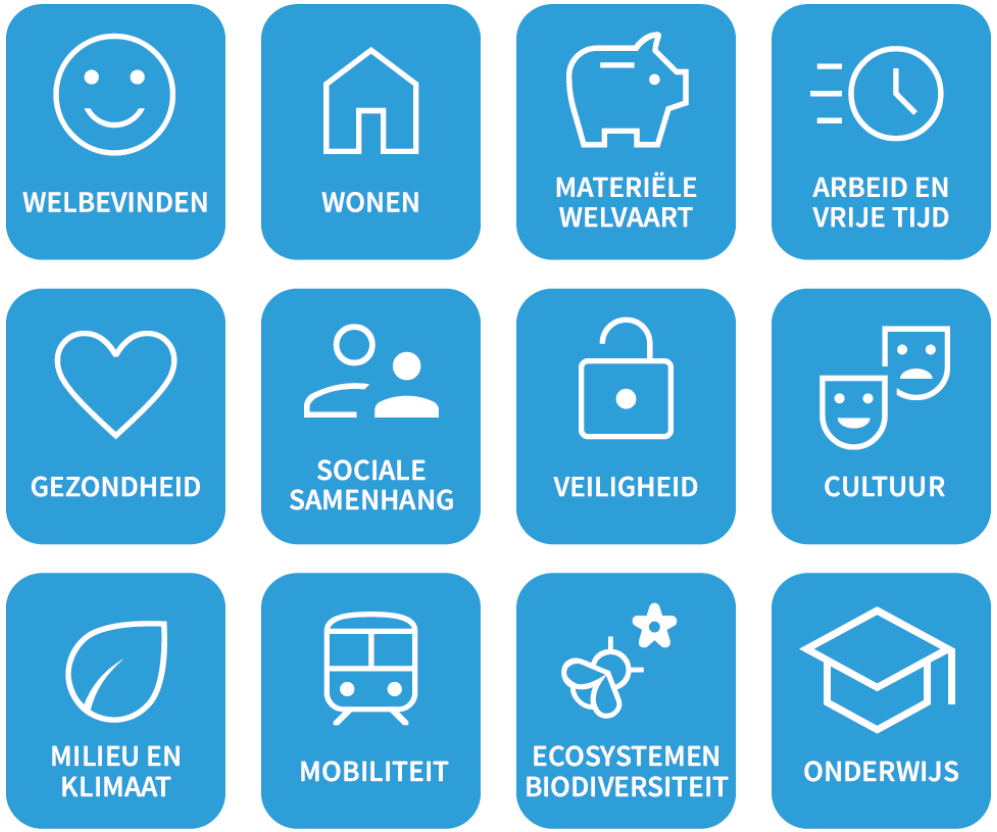
HET pon|telos

HOE METEN WE BREDE WELVAART?

HET pon|tel|os

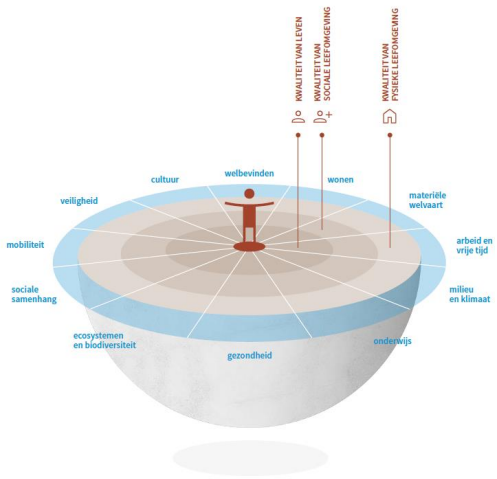
Meerdimensionale blik op de kwaliteit van leven

HET pon|telos

Opbouw conceptueel model

indicator

indicator

indicator

indicator

normen

streefwaarde

GOUD
Maatschappelijk optimaal
Doel lange termijn

grenswaarde

GROEN
Maatschappelijk acceptabel
Doel korte termijn

grenswaarde

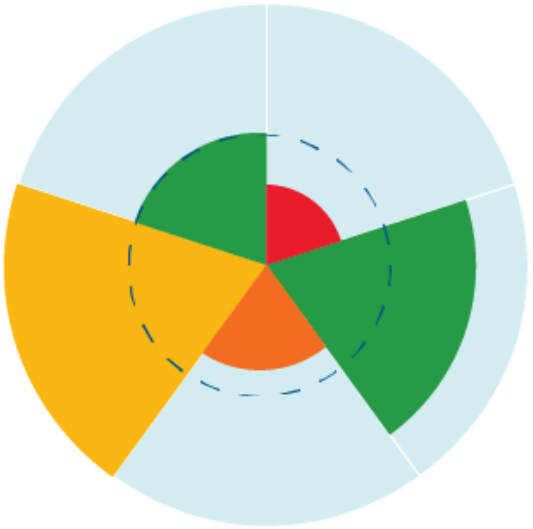
ORANJE
Maatschappelijke grens
Behoefte aan directe aandacht

grenswaarde

ROOD
Maatschappelijke onacceptabel
directe ingreep gewenst

nulwaarde

HET pon|telos

Normen

Normen zijn gebaseerd op:

- wettelijke normeringen
- wetenschappelijke normeringen
- regionale vergelijking
- ontwikkeling in de tijd

- uitgedrukt met behulp van kleuren

- worden gebruikt om de scores te berekenen (0-100) > hoe dichter bij 100, hoe dichter bij het optimale doelbereik

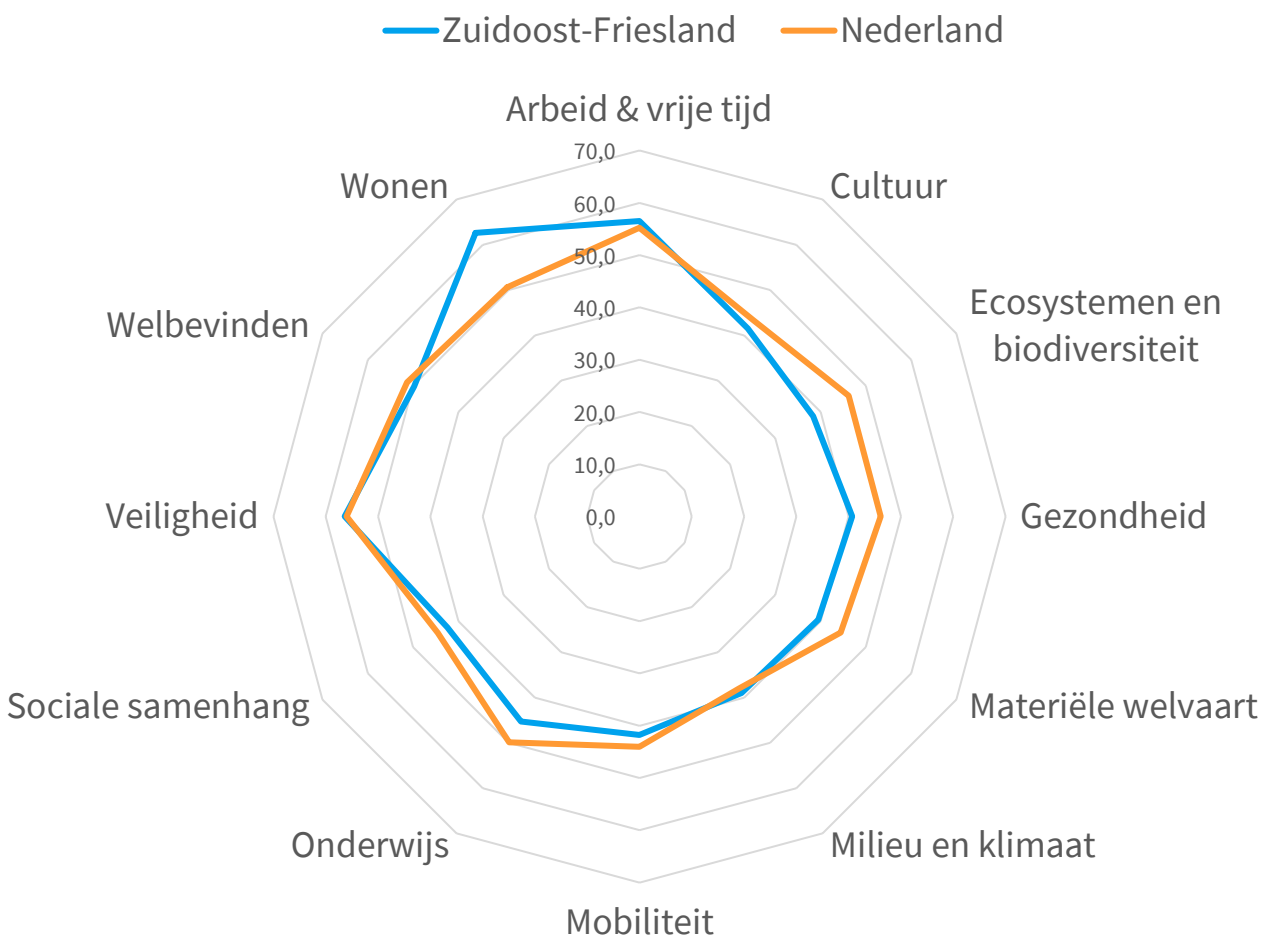
HET pon|telos

REGIOKOMPAS ZUIDOOST FRIESLAND

Gemeenten: Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf.

Het Regiokompas geeft een kwantitatief beeld van de brede welvaart in de regio Zuidoost-Friesland. Dit cijfermatige beeld vertelt daarmee **een deel** van het verhaal en vormt een **startpunt** voor gesprek; nooit het eindpunt. Het Regiokompas dient hier als **signaleringsinstrument**, waarbij de data geduid moet worden in de lokale en regionale context.

Vergelijking met Nederland

In vergelijking met het Nederlands gemiddelde:

\+ Wonen, arbeid & vrije tijd

\- Ecosystemen & biodiversiteit, gezondheid, materiële welvaart, onderwijs

Ontwikkeling in de tijd

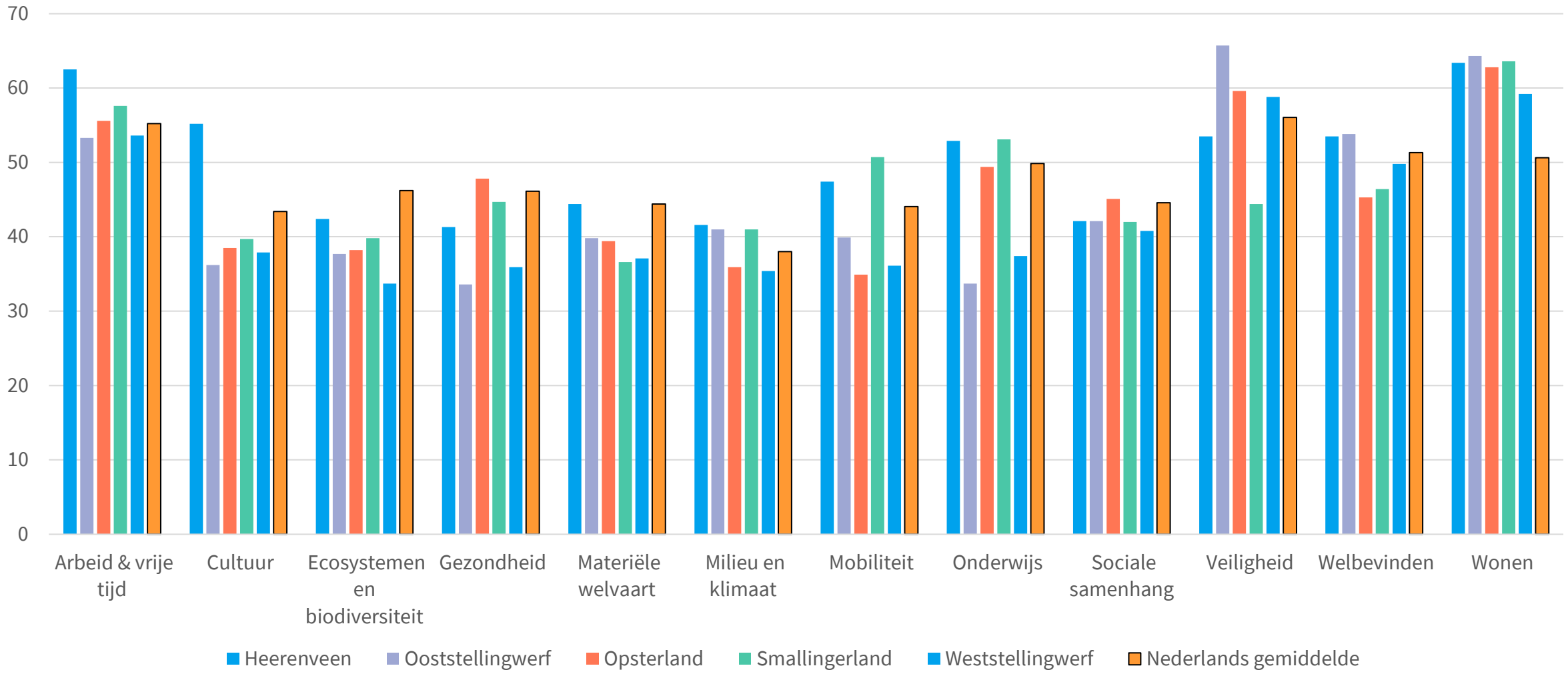

In vergelijking met 2014:

+ Arbeid & vrije tijd, veiligheid, onderwijs, milieu & klimaat

- Wonen, gezondheid, cultuur

Brede Welvaartsthema's op gemeenteniveau

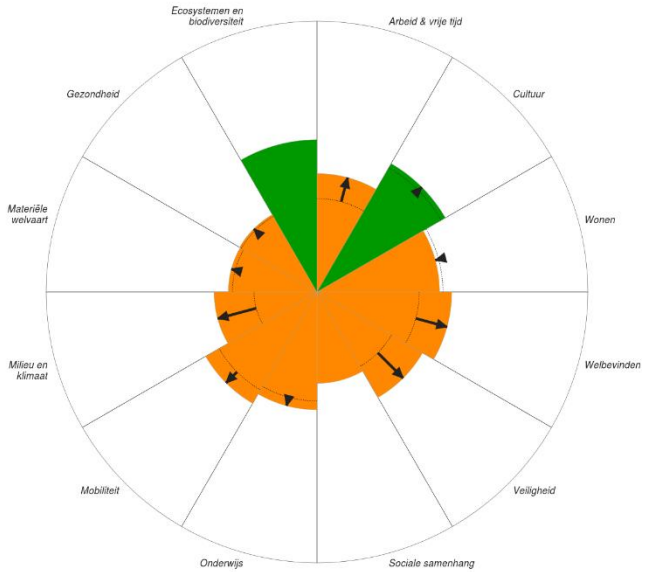

HET pon|telos

INZOOMEN OP DE 12 THEMA'S

*Regionale ontwikkeling tussen 2014 en 2023 in **Zuidoost-Friesland.***
Per thema: ontwikkelingen op indicatorniveau

Uitleg figuren

De breedte van de taartpunt geeft aan hoe zwaar de indicator weegt: hoe belangrijker de indicator, hoe groter het gewicht en daarmee hoe groter de hoek.

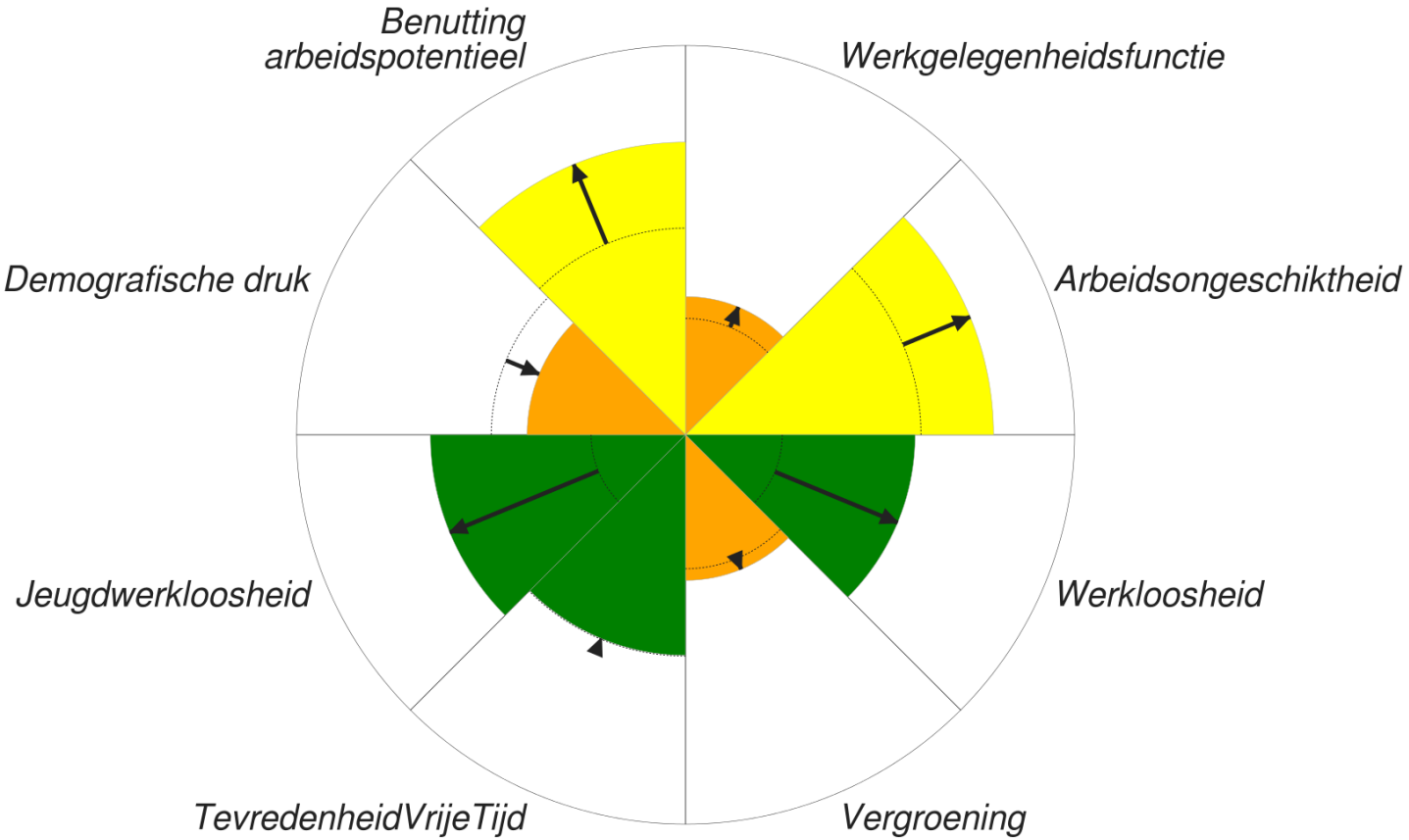
De straal van de taartpunt, de mate waarin de taartpunt ook daadwerkelijk is gevuld, geeft de gemeten waarde aan. Hoe meer de taartpunt gevuld is, hoe beter het resultaat.

De pijlen in de taartpunten laten de verandering over de tijd zien. Wanneer de pijl naar buiten wijst, is de indicator ten opzichte van het vergelijkingspunt verbeterd. Wanneer de pijl naar binnen wijst is de indicator verslechterd.

Arbeid en vrije tijd

0-25
25-50
50-75
75-100

ARBEID EN VRIJE TIJD

Thema:

- De regio scoort nagenoeg gelijk aan het Nederlands gemiddelde. Flinke stijging tussen 2014 en 2023.
- Heerenveen, Smallingerland en Opsterland springen er in positieve zin uit met een score boven het Nederlands gemiddelde (**>55**).

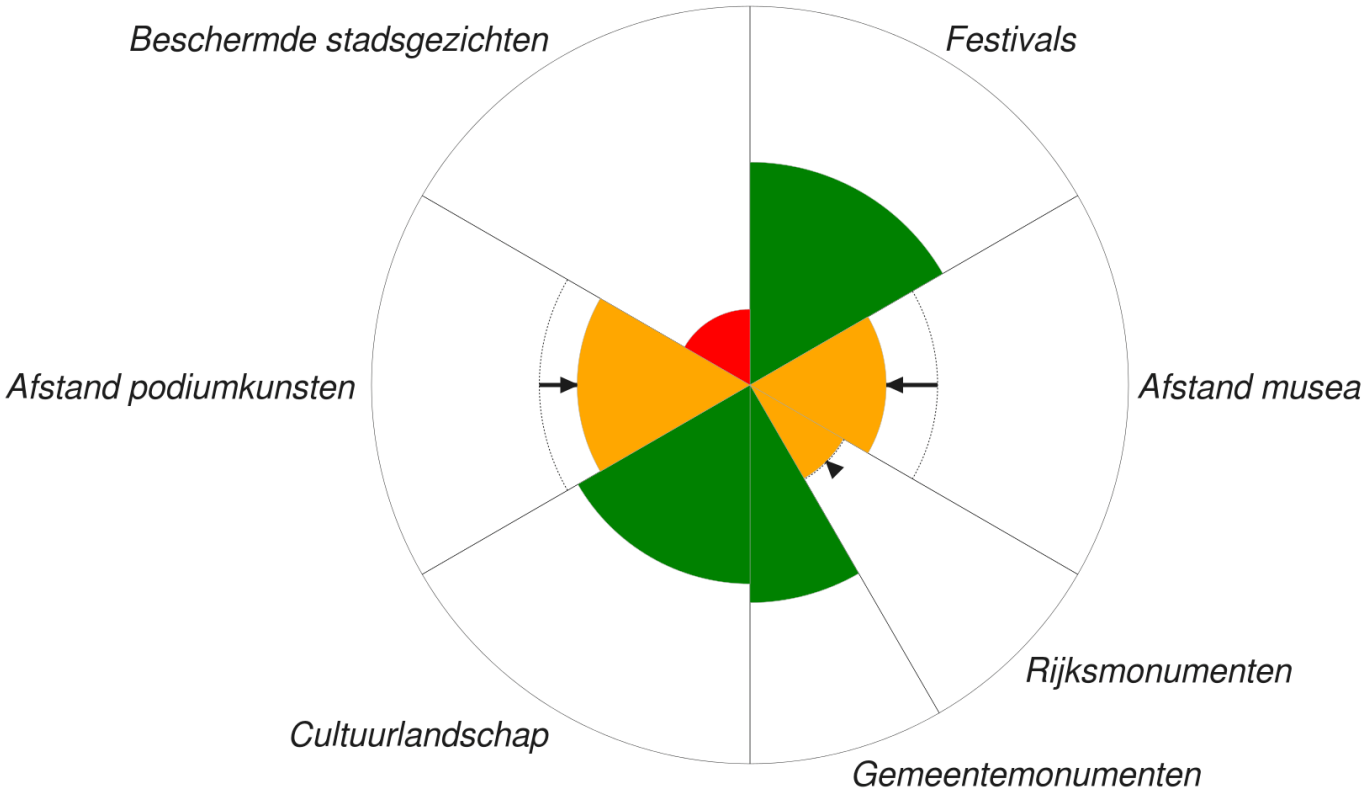
Indicatoren:

- Zuidoost Friesland kent een uitstekend benut arbeidspotentieel en heeft relatief weinig arbeidsongeschikten in de regio. Beide indicatoren zijn ook sterk verbeterd. Ook de (jeugd)werkeloosheid is flink afgenomen en scoort goed.
- De demografische druk is iets toegenomen sinds 2014 en er zijn relatief weinig inwoners tussen de 15 en 25 jaar in de regio (vergroening). De werkgelegenheidsfunctie (aantal banen in verhouding met de beroepsbevolking) kent ook een gematigde score.

Cultuur

0-25
25-50
50-75
75-100

CULTUUR

Thema:

- Gematigde score, net iets onder het Nederlands gemiddelde. Stabiele trend tussen 2014 en 2023.
- Relatief grote verschillen binnen de regio. Heerenveen kent de beste score binnen de regio (**>60**), de overige gemeenten scoren onder het landelijk gemiddelde (**<40**).

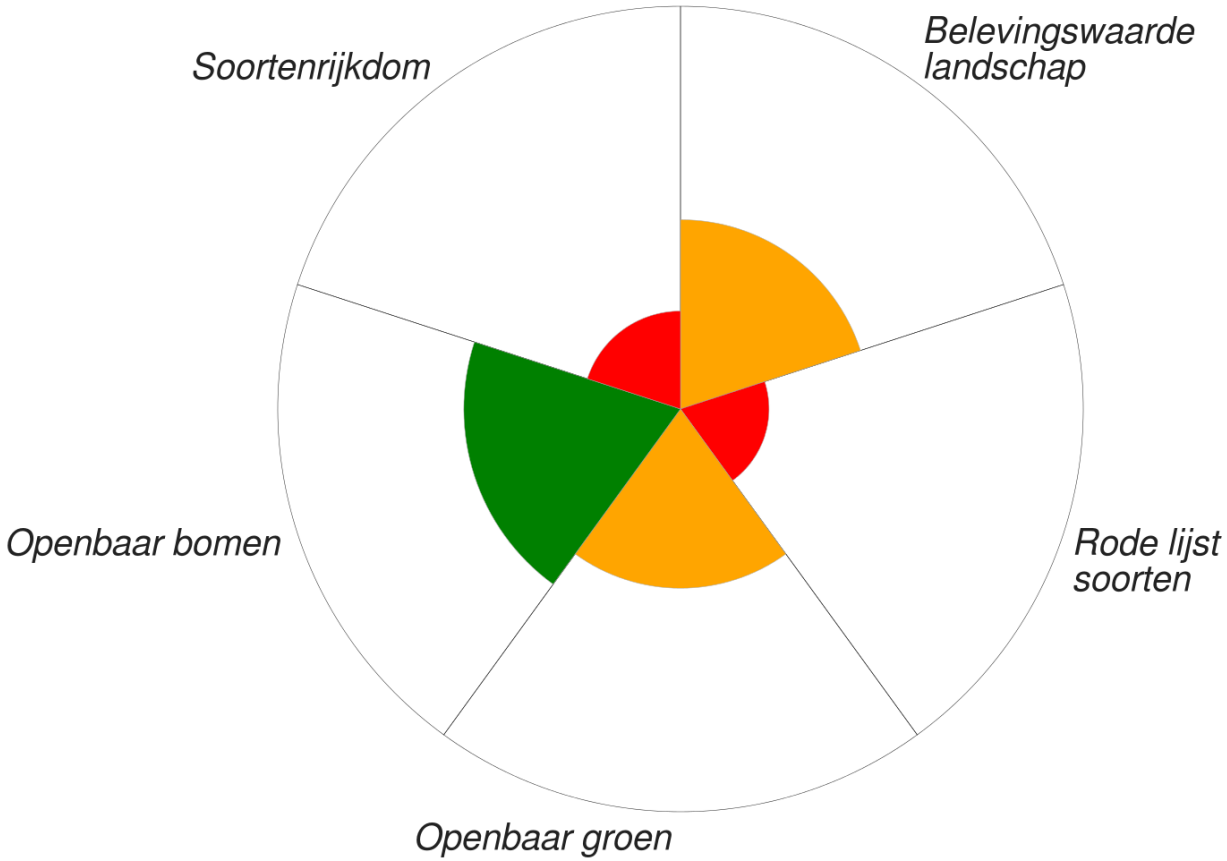
Indicatoren:

- De regio Zuidoost-Friesland kent een goede score op de indicatoren festivals, cultuurlandschap en het aantal gemeentemonumenten.
- De indicator beschermde stadsgezichten kent een slechte score (er zijn er relatief weinig in de regio).

Ecosystemen en biodiversiteit

0-25
25-50
50-75
75-100

ECOSYSTEMEN BIODIVERSITEIT

Thema:

- Themascore ligt onder het Nederlands gemiddelde.
- Alle gemeenten in de regio scoren lager dan landelijk gemiddeld, waarbij Weststellingwerf de laagste score binnen de regio kent (**<35**).

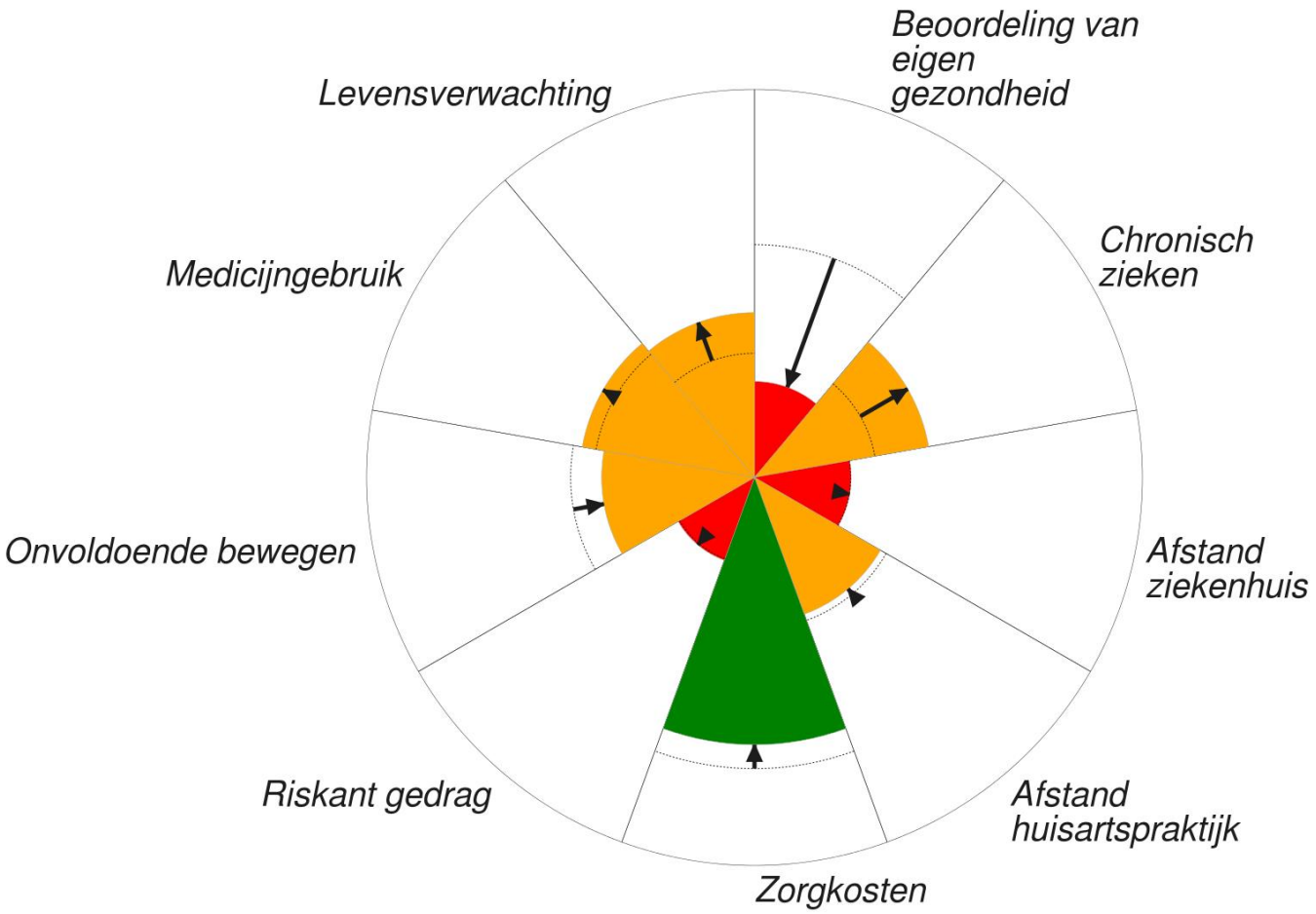
Indicatoren:

- Regio Zuidoost Friesland kent een goede score op het aantal bomen in de regio.
- De soortenrijkdom en het aantal rode lijst soorten zijn aandachtspunten binnen de regio.

Gezondheid

0-25
25-50
50-75
75-100

GEZONDHEID

Thema:

- Stabiele trend; score onder het landelijk gemiddelde.
- Opsterland valt in positieve zin op, deze gemeente kent de hoogste score binnen de regio en scoort boven het landelijk gemiddelde (**>45**). Ooststellingwerf kent de laagste score binnen de regio (**<35**).

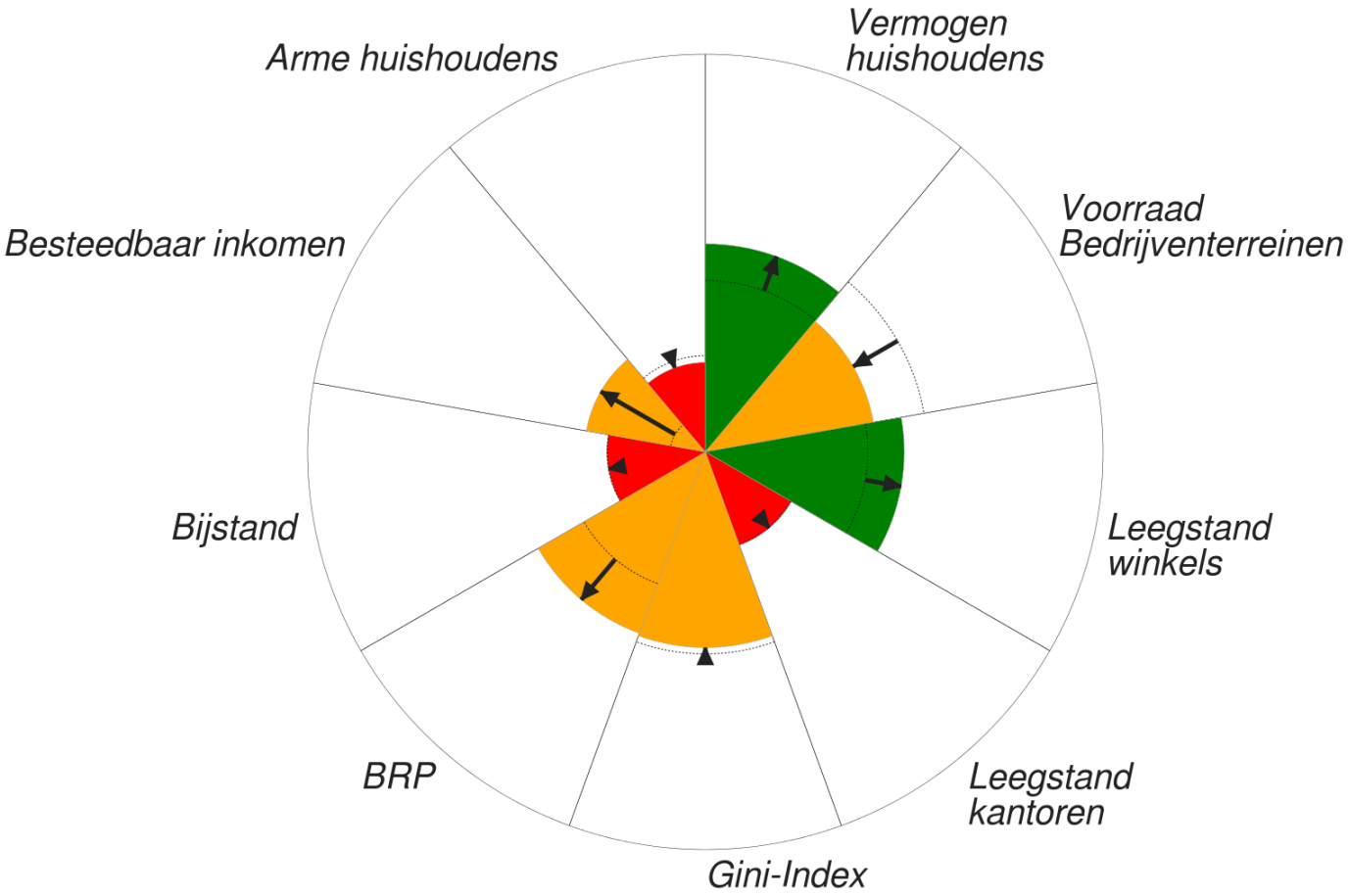
Indicatoren:

- De regio Zuidoost Friesland kent relatief lage zorgkosten per inwoner.
- Vooral de indicatoren beoordeling eigen gezondheid (deze indicator is ook aanzienlijk verslechterd), riskant gedrag en de afstand tot het ziekenhuis zijn zorgwekkend.

Materiële welvaart

0-25
25-50
50-75
75-100

MATERIËLE WELVAART

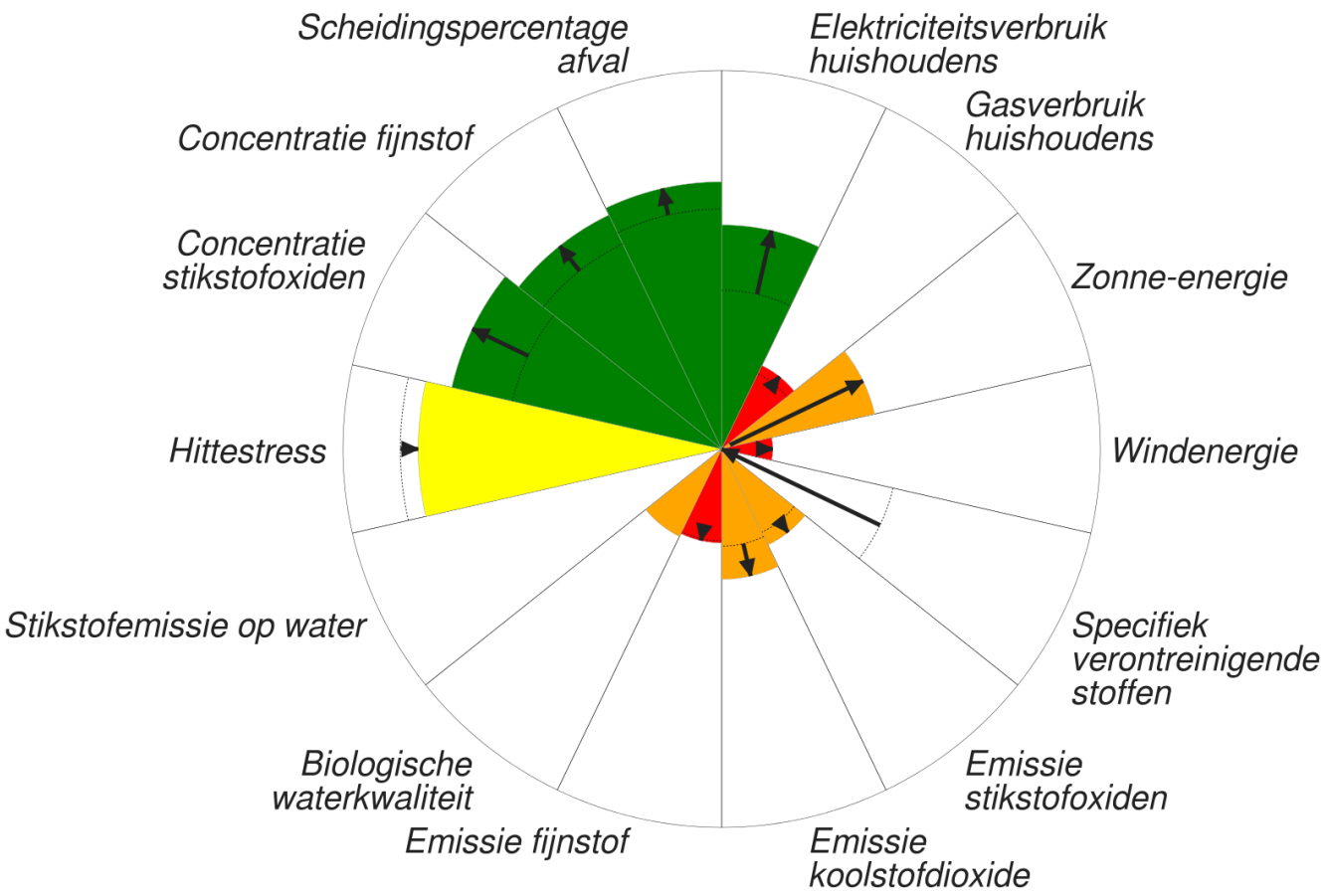
Thema:

- Licht stijgende trend – vergelijkbaar met Nederland als geheel. Score blijft wel onder het landelijk gemiddelde.
- Heerenveen scoort gelijk aan het landelijk gemiddelde (**44**). De overige gemeenten scoren lager dan landelijk gemiddeld (**<40**).

Indicatoren:

- Het aandeel huishoudens met voldoende financiële buffer scoort goed en neemt toe. Het besteedbaar inkomen van huishoudens is flink gestegen. Aan de andere kant zijn er relatief veel arme huishoudens en mensen in de bijstand in Zuidoost Friesland.
- De regio kent relatief weinig leegstaande winkels. Leegstaande kantoren zijn wel een aandachtspunt in de regio.

Milieu en klimaat

0-25
25-50
50-75
75-100

MILIEU EN KLIMAAT

Thema:

- Stijgende trend, score is gelijk aan het Nederlands gemiddelde.

- Heerenveen, Ooststellingwerf en Smallingerland scoren hoger dan het landelijk gemiddelde (**>40**), Opsterland en Weststellingwerf kennen een lagere score dan landelijk gemiddeld (**<40**).

Indicatoren:

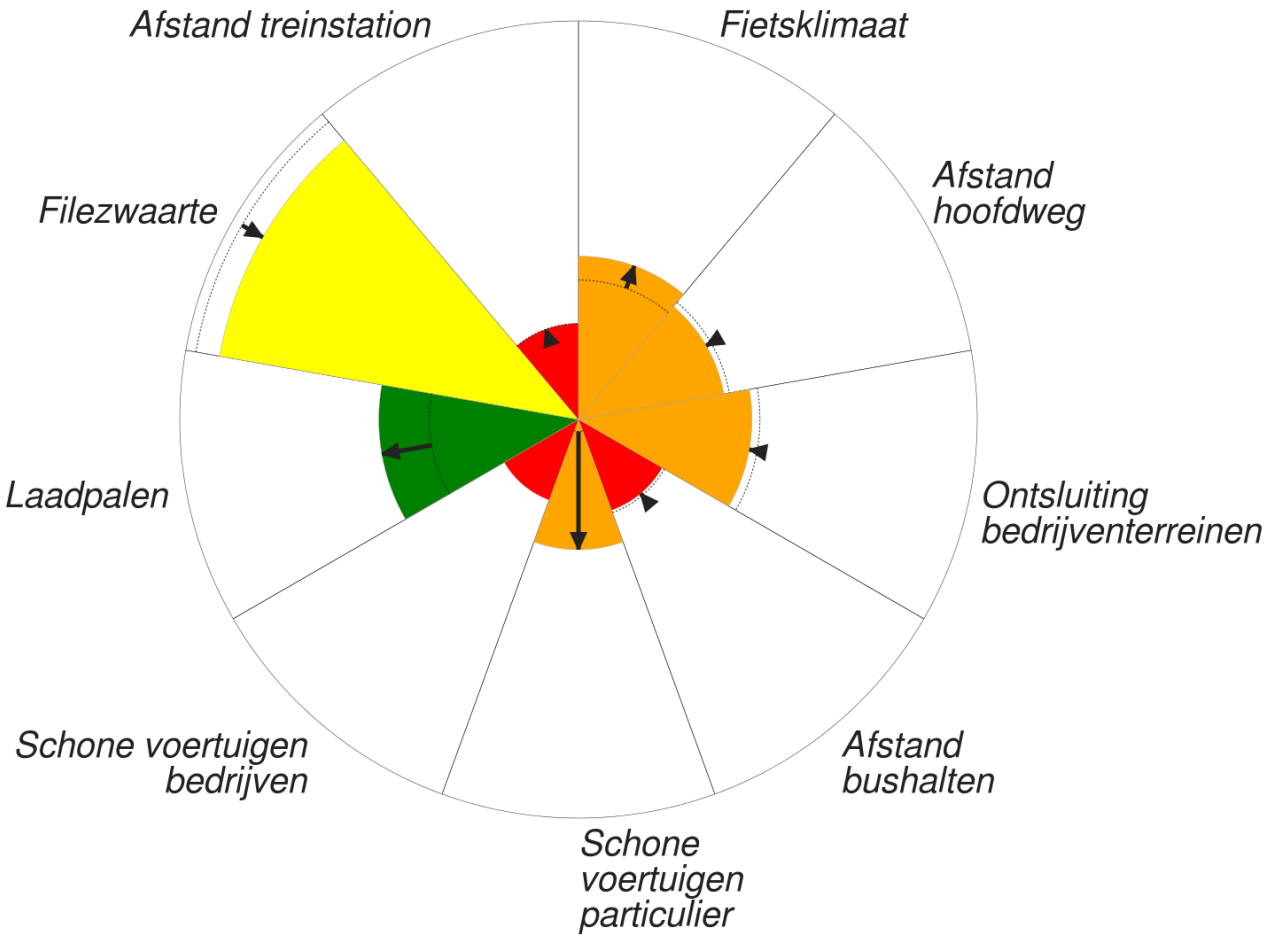
- Op de meeste indicatoren is een stijging te zien. De indicatoren laten een wisselend beeld zien; scheidingspercentage afval, de luchtconcentraties en het elektriciteitsverbruik van huishoudens scoren goed. Hittestress kent zelfs een uitstekende score.

- Het gasverbruik van huishoudens, de emissies, de waterkwaliteit en de hoeveelheid opgewekte windenergie zijn aandachtspunten voor de regio.

Mobiliteit

0-25
25-50
50-75
75-100

MOBILITEIT

Thema:

- Licht stijgende trend, net onder het landelijk gemiddelde.
- Variatie binnen de regio: Smallingerland kent de beste score binnen de regio (**>50**), ook Heerenveen kent een betere score dan het Nederlands gemiddelde (**>45**). Opsterland kent de laagste score binnen de regio (**<35**).

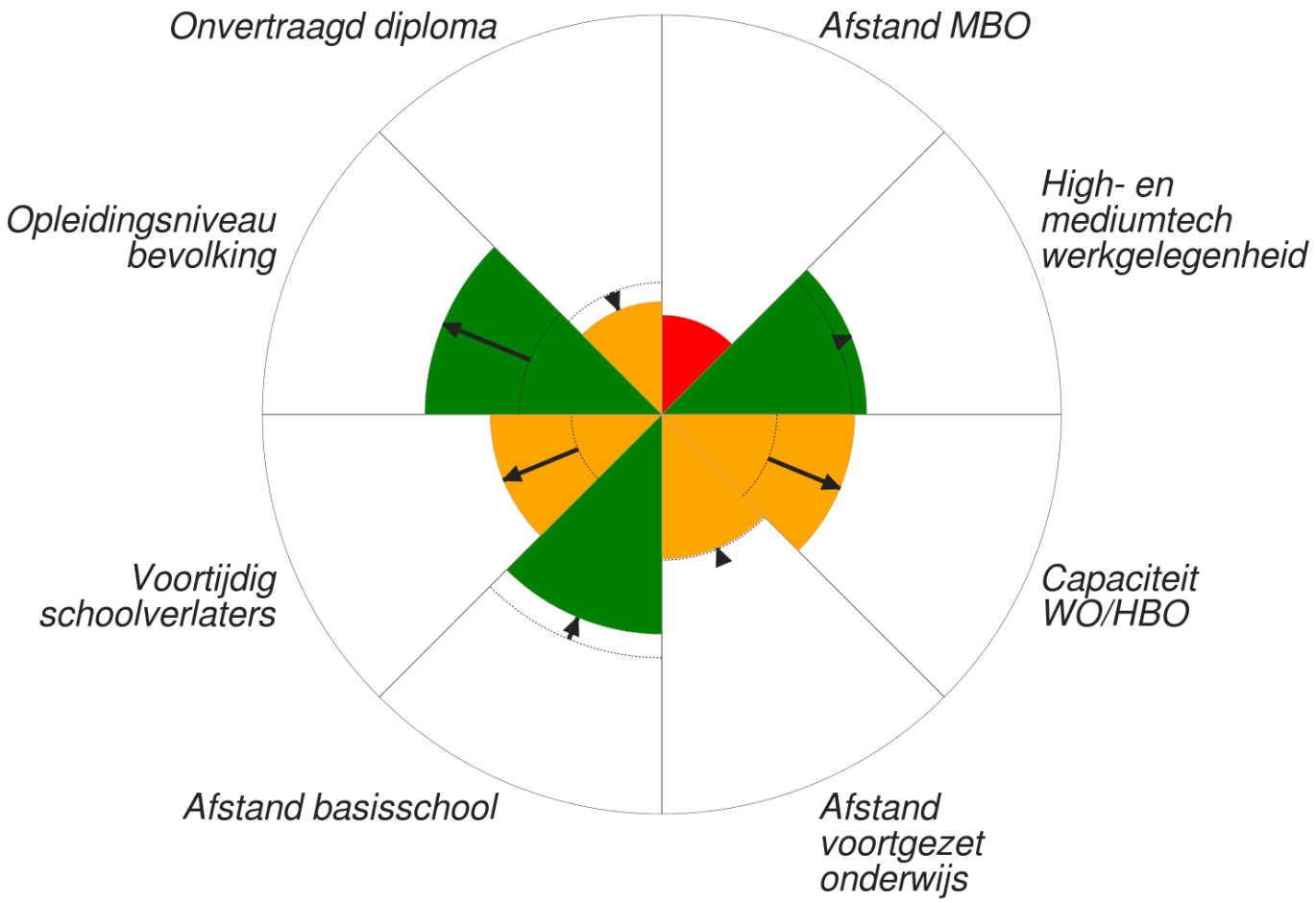
Indicatoren:

- Een gevarieerd beeld; filezwaarte kent een uitstekende score. Het aantal laadpalen scoort goed in de regio en is flink verbeterd.
- Het aantal schone voertuigen van particulieren is aanzienlijk verbeterd, bij bedrijven is deze score een stuk slechter. Ook de afstand tot bushalten en een treinstation zijn aandachtspunten binnen de regio.

Onderwijs

0-25
25-50
50-75
75-100

ONDERWIJS

Thema:

- Stijging sinds 2014, score blijft onder het landelijk gemiddelde.
- Diversiteit binnen de regio; Smallingerland en Heerenveen kennen de hoogste scores en scoren boven het landelijk gemiddelde (**>50**). Weststellingwerf en Ooststellingwerf kennen de laagste scores binnen de regio (**<40**).

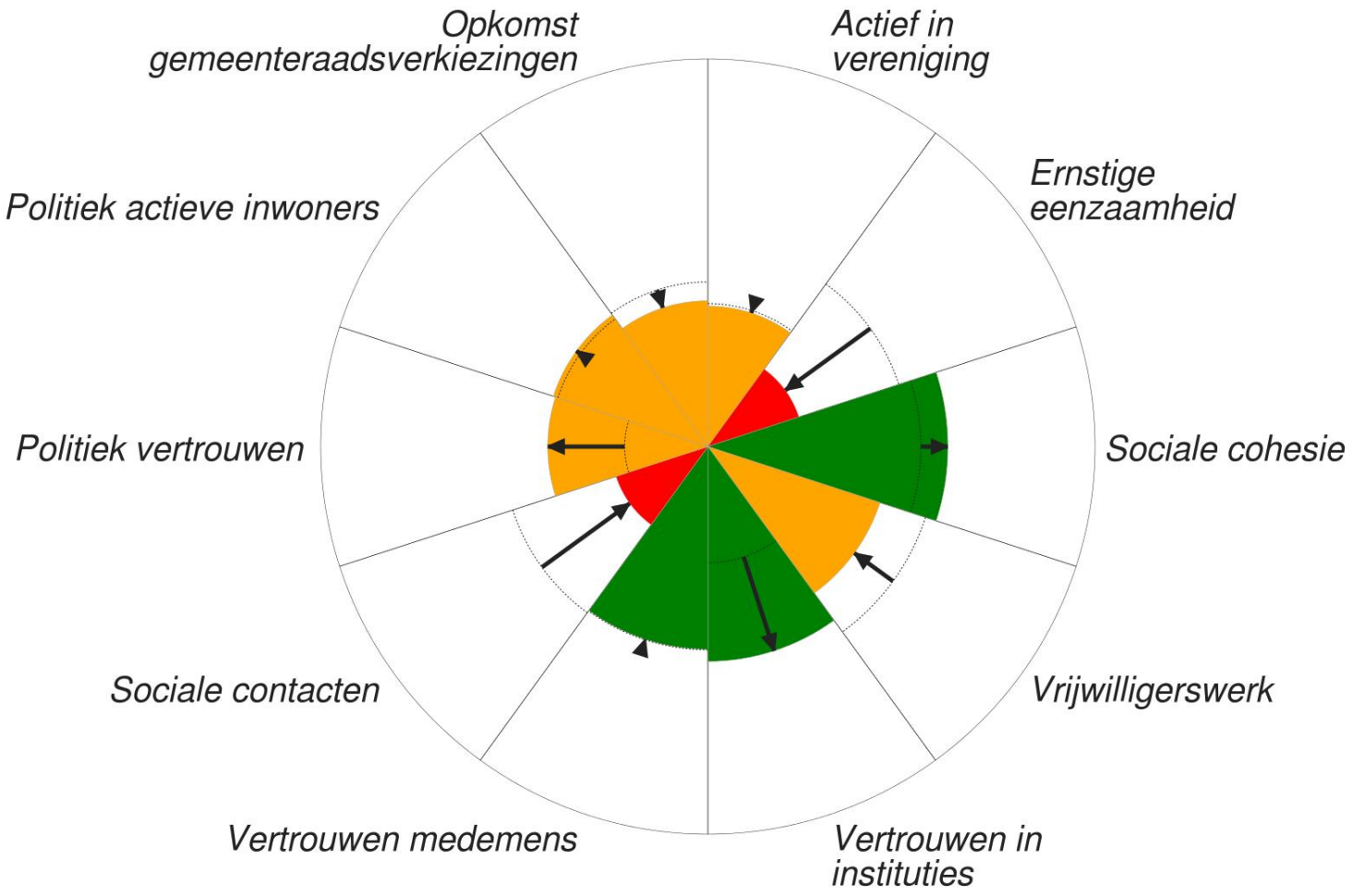
Indicatoren:

- Het opleidingsniveau (aandeel laagopgeleiden) is sterk verbeterd. Ook het aantal HBO/WO studenten neemt toe, en het aantal voortijdig schoolverlaters neemt af; beide indicatoren kennen wel een matige score.
- De afstand tot MBO-scholen en, in mindere mate, tot het voortgezet onderwijs zijn aandachtspunten voor de regio.

Sociale samenhang

0-25
25-50
50-75
75-100

SOCIALE SAMENHANG

Thema:

- Lichte daling sinds 2014, score ligt net onder het Nederlands gemiddelde.
- Opsterland kent een score hoger dan het landelijk gemiddelde (**>45**), de overige gemeenten scoren lager dan landelijk gemiddeld.

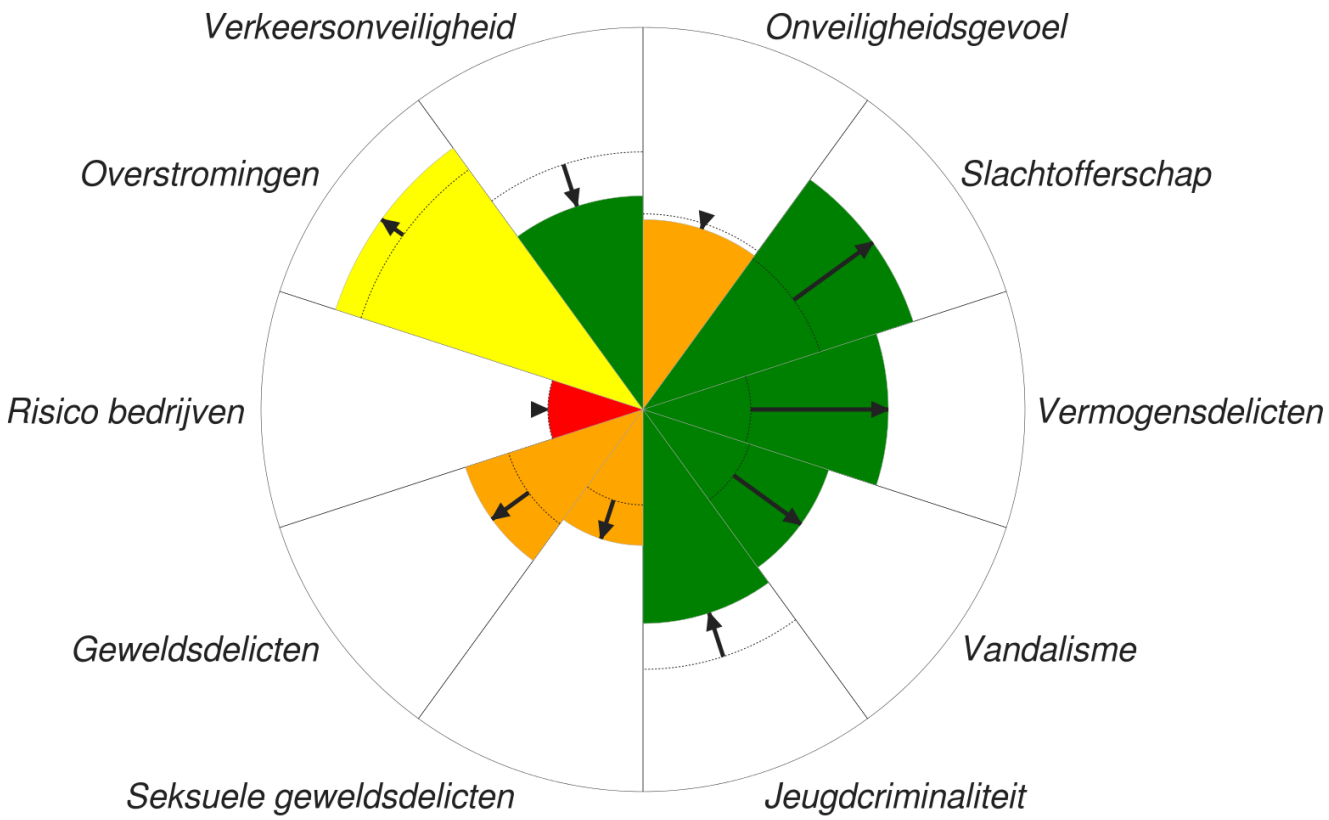
Indicatoren

- Een gevarieerd beeld; het vertrouwen in instituties, zoals de politie en het leger, is aanzienlijk gegroeid. Ook de sociale cohesie en het vertrouwen in anderen scoren goed in de regio Zuidoost-Friesland.
- Het aantal mensen met ernstige eenzaamheid is flink toegenomen, en het aantal mensen dat aangeeft voldoende sociale contacten te hebben is flink afgenomen. Beide indicatoren kennen een slechte score en zijn daarmee aandachtspunten voor de regio.

Veiligheid

0-25
25-50
50-75
75-100

VEILIGHEID

Thema:

- Stijgende trend: verbetering tussen 2014 en 2023. Gelijk aan de landelijke trend.
- Gevarieerd beeld binnen de regio. Ooststellingwerf kent een goede score (**>65**), evenals Opsterland en Weststellingwerf (**>55**). Deze drie gemeenten scoren boven het landelijk gemiddelde. Smallingerland kent de laagste score binnen de regio (**<45**).

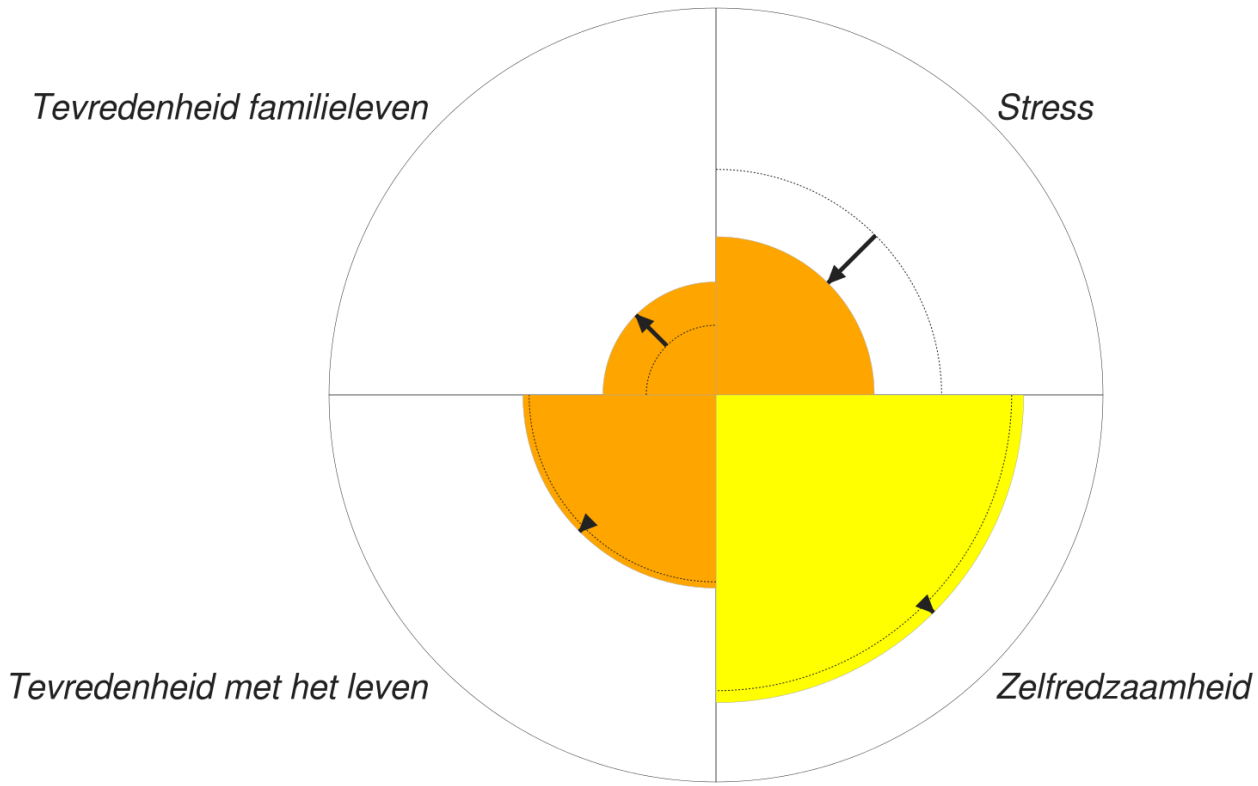
Indicatoren:

- Het aantal slachtoffers, het aantal vermogensdelicten en de hoeveelheid vandalisme zijn sterk verbeterd. Daarnaast is er vrijwel geen risico op overstromingsgevaar.
- De jeugdcriminaliteit en het aantal geregistreerde verkeersongevallen zijn toegenomen, maar kennen alsnog een relatief goede score. Het aantal risicobedrijven is een aandachtspunt in de regio.

Welbevinden

0-25
25-50
50-75
75-100

WELBEVINDEN

Thema:

- Lichte afname sinds 2014, volgt de Nederlandse trend, score ligt steeds net onder het Nederlands gemiddelde.

- Ooststellingwerf en Heerenveen kennen een goede score en scoren boven het landelijk gemiddelde (**>50**). De andere drie gemeenten scoren lager dan gemiddeld en kennen een relatief matige score (**<50**).

Indicatoren:

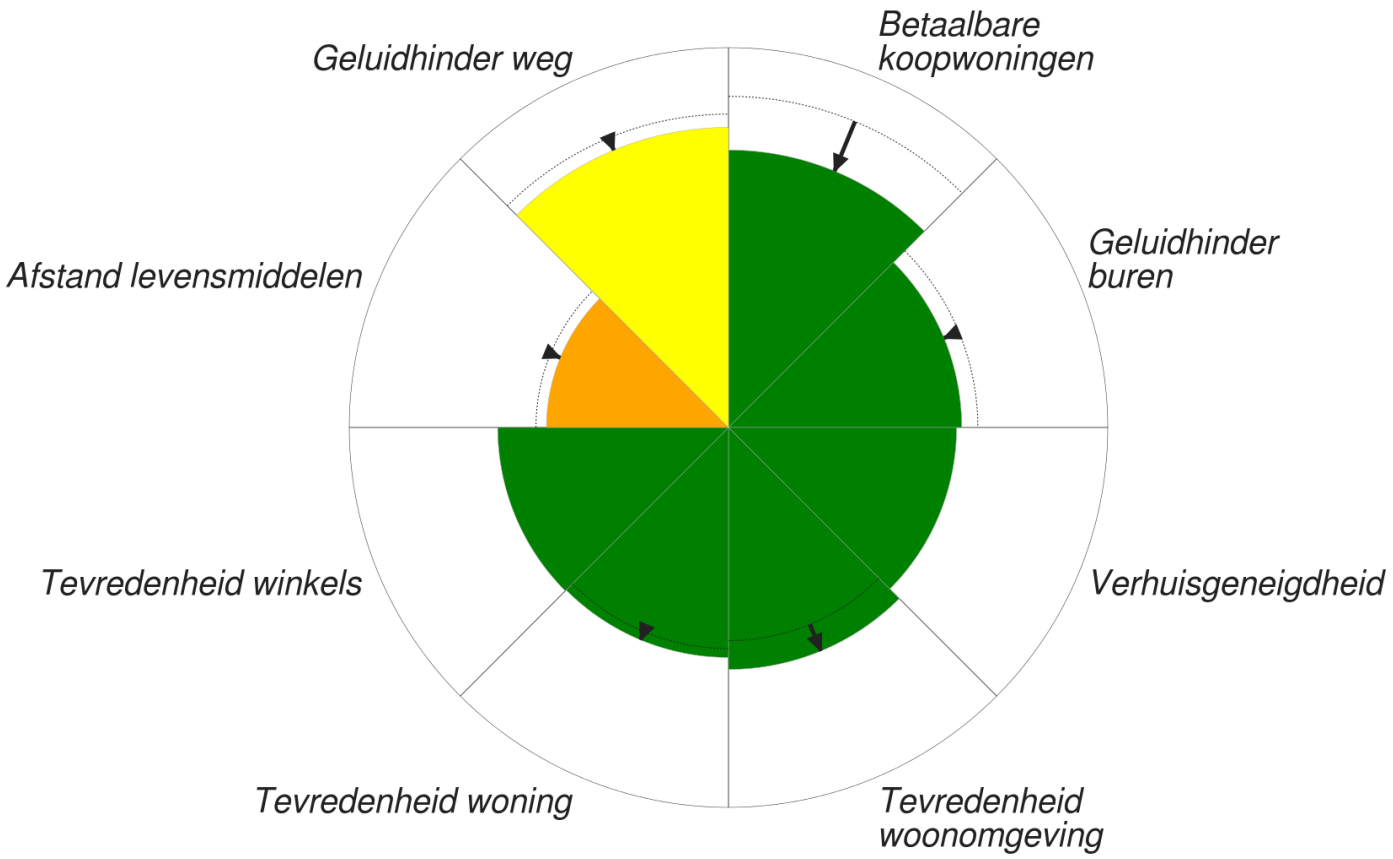
- Het aantal zelfredzamen in Zuidoost-Friesland is hoog en scoort uitstekend.

- Het aantal mensen dat aangeeft (veel) stress te ervaren is toegenomen en kent een matige score. Ook de tevredenheid met het familieleven en met het leven in het algemeen kennen een matige score in de regio.

Wonen

0-25
25-50
50-75
75-100

WONEN

Thema:

- Redelijk stabiele trend; themascore aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde.
- Gemeenten hebben redelijk vergelijkbare scores en scoren allemaal hoger dan het landelijk gemiddelde (**>60**).

Indicatoren:

- In regio Zuidoost Friesland ervaren mensen relatief weinig geluidshinder van de weg, deze indicator scoort uitstekend. Het aantal betaalbare koopwoningen (WOZ < €250.000) is afgenomen, maar er zijn er nog wel relatief veel in de regio.
- Verder scoren alle indicatoren goed. Uitzondering is de afstand tot een grote supermarkt of een andere winkel waar dagelijkse levensbehoeften te verkrijgen zijn, deze indicator scoort matig.

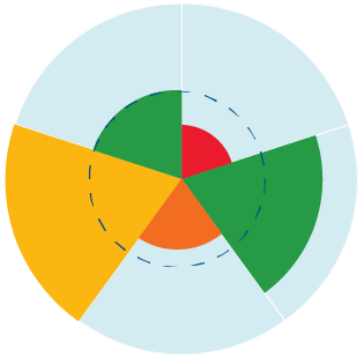
Regiokompas Zuidoost Friesland

info@hetpon-telos.nl
www.hetpon-telos.nl

BIJLAGE. TOELICHTING METHODIEK

Normering en scoremethodiek

Om de indicatoren te kunnen scoren, en zo tot een score per brede welvaartsthema te komen, zijn de indicatoren genormeerd. De normeringen bewaken de ecologische grenzen, het sociaal fundament én de economische basis: ze vormen de bandbreedte waarbinnen de maatschappij kan functioneren. De normering is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, wettelijke normen, tijdreeksen, geografische vergelijking of expert judgement. Zo wordt gestreefd naar een zo objectief mogelijke normering over wanneer we tevreden mogen zijn met de resultaten.

Het berekenen van scores gebeurt op een schaal van 0 tot 100, waarbij een hogere score altijd beter is. Zo kent een lagere werkeloosheid dus een hogere score, dichterbij de 100, en kent een lage beoordeling van de eigen gezondheid een lagere score, dichterbij de 0. De normering van de scores wordt tevens met een kleur weergegeven. Zo kleurt een score tussen 0 en 25 rood: deze score is maatschappelijk gezien onacceptabel en directe ingreep is gewenst. Een score tussen de 25 en 50 geeft aan dat er behoefte is aan directe aandacht en kleurt oranje. Een score tussen de 50 en 75 is acceptabel voor het doelbereik op korte termijn en krijgt de groene kleur. Tot slot kleurt een score tussen 75 en 100 goud en is daarmee optimaal, ook voor de lange termijn.

BIJLAGE. TOELICHTING METHODIEK

Rapportagejaren en peiljaren

In het Regiokompas maken we gebruik van **rapportagejaren** en **peiljaren** van de data. Het rapportagejaar bevat de meest recent beschikbare data en geeft aan in welk jaar de data door Het PON & Telos is gepubliceerd. In dit geval zijn dat de rapportagejaren 2014 tot 2023. Het peiljaar van de data geeft weer over welk jaar de data gaat. Dit verschilt vaak van het rapportagejaar, aangezien de verzameling en rapportage van data (veelal) achterlopen op de werkelijkheid. Zo is voor sommige indicatoren de meest recent beschikbare data van 2020, maar ook van 2022 of van 2018. Om een tijdreeks te kunnen maken, is de data methodisch verdeeld over de rapportagejaren. Er is namelijk niet voor iedere indicator een tijdreeks van tien jaar te maken. De meest recent beschikbare data is ingevuld voor rapportagejaar 2023, en vanuit daar zijn de voorgaande rapportagejaren gevuld.

Meer gedetailleerde informatie over de gebruikte indicatoren en bronnen is te vinden in het *Factsheetboek Regiokompas*.